

Region: Region Sjælland

Kommune: Kalundborg Kommune

Adresse: J. Hagemann-Petersens Allé 11,4400 Kalundborg

Matr.nr.: 13 F, Kalundborg Bygrunde

Ejer: Kalundborg Kommune

Kontaktperson: Jesper Handberg på jesper.handberg@kalundborg.dk el. 51 55 71 63 eller Bent Olsen på bent.olsen@kalundborg.dk el. 2888 8530

Arkitekt: Friis & Moltke

Forslagsstillere: Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur

FBB-bebyggelsesmiljø: Købstad (middelalderby)

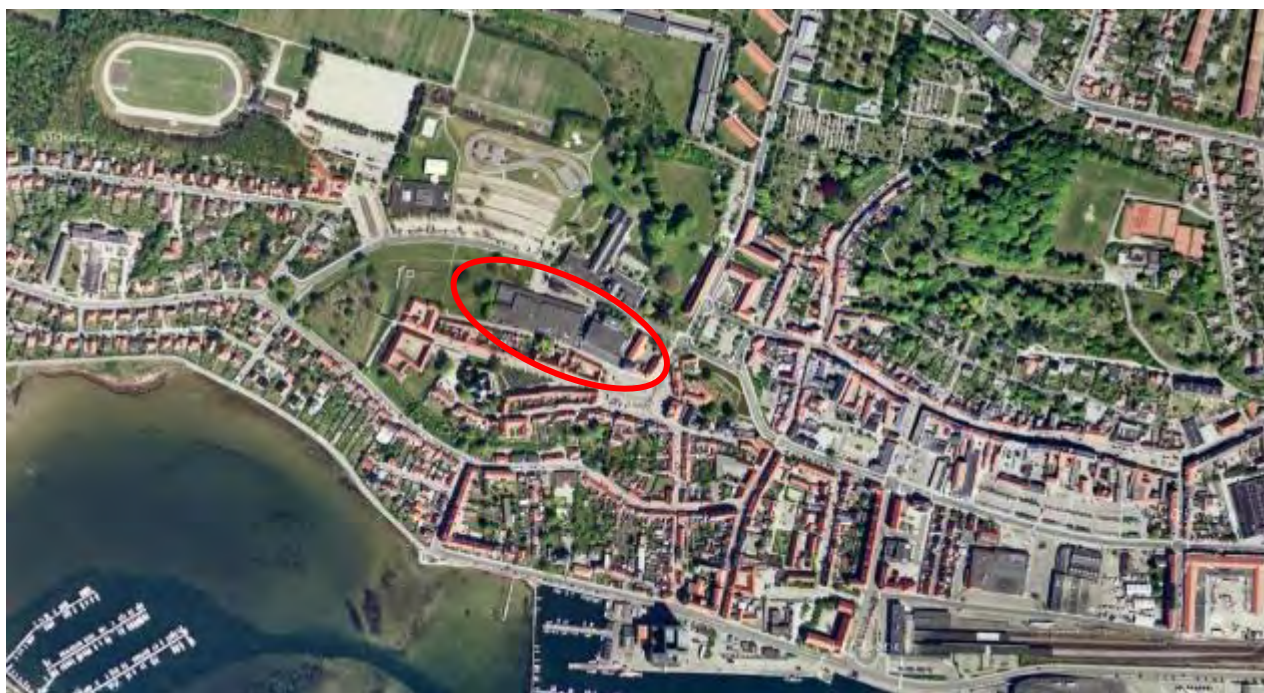
FBB-kompleks: Idrætsanlæg

FBB-objekt: Svømmehal

Fredningsforslaget omfatter: Friis & Moltkes sportshaller i Kalundborg, opført 1977. Hallerne er bygget sammen med en ældre hal. Dette fredningsforslag omfatter kun den nye del, tegnet af Friis & Moltke og opført i 1977. Herefter menes der kun Friis & Moltkes bygning, når der står Kalundborghallerne.

Kalundborghallernes sydfacade, der indgår i Højbyens gadestruktur.

Kalundborghallerne ses på den nordlige side af Kalundborg Højby.

Friis & Moltkes haller ligger i den nyeste bygning i halanlægget. Lige syd for hallerne ses Kalundborgs Vor Frue Kirke med de fem tårne og Kalundborg Kirkeplads med sit fine haveanlæg af C. Th. Sørensen.

Bygnings- og anlægshistorie:

Friis & Moltkes Kalundborghaller er opført i 1977 som en tilbygning til Kalundborg-hallen indviet i 1964.

Bygningen er opført af Kalundborg Kommune efter tegninger af arkitektfirmaet Friis & Moltke. Hallerne er i

dag hjertet af Kalundborgs kulturliv, og ud over de to haller, der ligger i Højbyen, er der yderligere 9 haller fordelt rundt omkring i Kalundborg Kommune.

Beskrivelse:

Kalundborghallerne ligger i Kalundborg Højby på den nordlige skråning, hvis fald er indarbejdet i bygningens volumen og afspejler sig i profilen samt de forskellige gulvniveauer. Mod J. Hagemann-Petersens Allé er der en hævet stueetage, hvori svømmehallen og de tilknyttede funktioner ligger, og en 1. sal (hvis gulvniveau svarer til stueetagens mod Højbyen), med kontorer, restaurant, selskabslokale og cafeteria. Endvidere et niveau under stueetagen, der giver plads til boldbane og tilknyttede faciliteter.

Nord for bygningen er en af Kalundborgs større, trafikerede veje, J. Hagemann-Petersens Allé, samt Kalundborg Gymnasium med udearealer og parkeringsplads. Syd for ligger Kalundborg Højby med sine små gader og den kendte femtårnede Vor Frue Kirke og C. Th. Sørensens haveanlæg. Vest for hallen ligger et græsareal, der knytter sig til resterne af det middelalderlige befæstningsanlæg, der slutter Højbyen af mod vest. Mod øst er Friis & Moltkes hal bygget direkte på en ældre idrætshal. Mødet mellem de to halbygninger sker gennem en lille mellembygning, der på en og samme tid formidler Munkesøgades forløb og kobler bygningerne sammen i et elegant, tilbagetrukket knæk.

Kalundborg Gymnasium.

Ældre Idrætshal.

Græsarealet mod vest.

Mellembygningen er trukket tilbage bag den støbte mur.

Vestfacaden består af et højt bygningsprofil længst mod nord og et lavere bygningsafsnit mod Højbyen, og den har en raffineret tagprofil, der fremhæver terrænets fald mod øst. Det høje bygningsprofil er opført af in-situ-støbt beton med vinduesparti i trækarm herover, og taget er tagpapbeklædt. Nordfacaden er kendetegnet af en brystningsmur i beton samt tagudhæng og et tilbagetrukket vinduesparti med trækarme beliggende i skygge under taget.

Mellembygningen og østfacaden.

Vestfacade, hvor bygningens profil ses.

Nordfacaden fra J.H-P. vej.

Sydfacade set fra Højbyens Munkesøgade.

Sydfacaden er i in-situ-støbt beton og opdelt i mindre afsnit, således at facaden gentager husene i Højbyens ydmyge størrelse. Facaden har små kvadratiske vinduer, omkring dem er der malet hvide stafferinger, et typisk Friis & Moltke kendetegn, der også ses på f.eks. Hotel Lakolk på Fanø, hvor Friis & Moltke arbejdede sammen med maleren Emil Gregersen.

Svømmehallens hovedindgang ligger på bygningens nordside. Ankomsten sker over en chausséstensbelagt forplads via en monumental trappe, der fører op midt i bygningen. Trappen har trin til alle tre sider og et fritstående gavalniseret metalrør som håndliste placeret midt på. På forpladsen ligger også et vameanlæg og en tunnelnedgang.

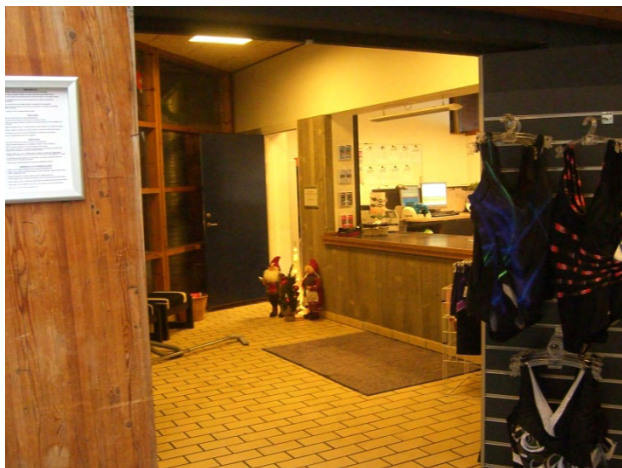

Varmecentralen nord for hallerne.

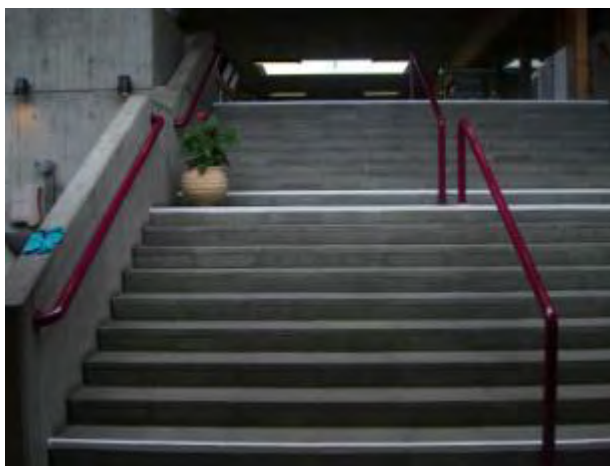

Trappen, der fører på til hovedindgangen.

Indenfor hovedindgangens dobbeltfør er der til højre adgang til svømmehallen forbi billetlugen, eller mod venstre til omklædningsrummene, der ligger under foyerarealerne. Fra forarealet kommer man via endnu en bred trappe op til bygningens foyerareal, hvorfra der er direkte adgang til Munkesøgade i Højbyen. Også denne trappe har et fritstående metalrør som håndliste, indenfor er dette dog pulverlakeret i en kraftig ceriserød farve.

Svømmehallens billetsalg.

Trappen fra forarealet til foyer, læg mærke til håndlisterne.

Fra foyeren er der adgang til en række mødelokaler og kontorer samt restaurant og selskabslokaler. I foyeren er der opsat en boks med hallens cafeteriafunktioner. Foyerens gulv er de smukke kvadratiske betonfliser, der er andre steder i huset. Der har indtil for nylig været en række glasmontrer med mindre udstillinger i, og bænke, hvis ben er i støbt beton, mens sædet er i lakeret træ. Montrer og bænkes findes stadig i huset, men er p.t. ikke opstillede.

Mødelokale med vindue mod atriumgård.

Mødelokale med vindue mod atriumgård.

Den nye cafeteriaboks.

Foyeren fotograferet mod Højbyen.

Bænk med betonben og træsæde (nu i kælderen).

Glasmontre (nu i kælderen).

Trappen til ankomstarealet.

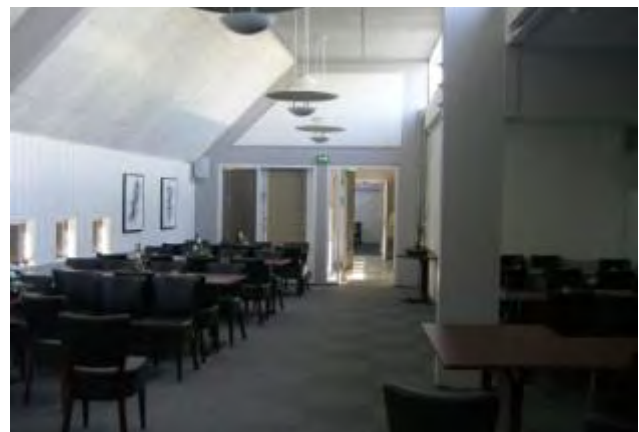

Kontorgang over svømmehallen.

Gennem restauranten er der adgang til restaurantens køkken. Køkkenet er i flere niveauer og ligger tildels i mellembygningen. Gulvet er belagt med gule teglklinter og væggene har hvide, kvadratiske klinter. Inventaret er i børstet stål, typisk for det professionelle køkken. I køkkenet ses den lakerede limtræskonstruktion, som også ses i både svømme- og boldhal. Loftet er beklædt med grå fiberbeton.

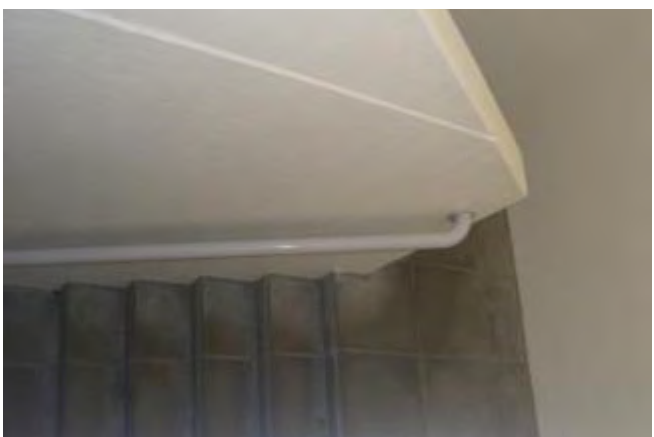
Køkkenet fotograferet fra mellembygningen.

I restauranten er den bærende konstruktion malet grå.

Selskabslokalerne med dansegulv.

Trappen i forbindelse med restauranten.

I restauranten og selskabslokalerne er der et ternet, gråmeleret gulvtæppe, væggene er malede hvide, og limtræskonstruktionerne er gråmalede, her som i køkkenet grå fiberbetonplader på loftet. Ved restaurationsindgangen er et mindre trapperum. Her er betonen malet hvid, og håndlisten er gråmalet. Trappen giver adgang til stueetagen.

Mellem selskabslokalet og indgangen til svømmehallen fra Højbyen ligger en trappe med tilknyttet elevator samt et lille kontor med eget toilet. Trappe og elevator giver adgang til et gangareal i stueetagen.

I stueetageniveau under restauranten og mødelokalerne ligger et gangareal med opbevaringsplads mod øst og toiletter mod vest. Gangen er meget smuk med sine in-situ-støbte vægge og smukke, støbte og polerede gulvfliser samt den taktfaste opdeling af loftet. Lamperne er fra opførelsestidspunktet, og alle døråbninger er markeret af en hvid staffering, ligesom de udvendige vinduer mod Højbyen er det. For enden af gangen er der adgang op til foyerniveau via trappe og elevator. Endvidere er der adgang til et privat baderum, som tidligere har været benyttet til badeanstalt, men som nu fortrinsvis bliver benyttet af handicappede personer, der har brug for en hjælper til at komme i svømmehallen.

Gangareal og fliser fremstår rå og velproportionerede.

Den hvide staffering, der indrammer døren.

Lamperne på toiletterne er originale.

Forskallingens fine struktur ses i den in-situ-støbte beton.

Trappen til foyerareal.

Det private baderum.

I niveau med Højbyen er et langt gangareal med direkte forbindelse til en trappetribune. Gangarealet er værnet med et metalrør, svarende til dem, der fungerer som håndlister ved trapperne. Røret her er malet i en markant, vognrøn kulør.

Foto fra foyeren langs gangen øverst på tribunen.

Gangarealet over tribunen ses mod venstre.

Øverst fra tribunen er der et flot vue ud over boldhallen, hvor bygningens volumen rigtigt kommer til sin ret, og alle bygningslementerne fremstår tydeligt. Trappetribunen er støbt i beton og har påmalede numre. Hallens udluftningssystem sidder under sæderne og føres ned i rør, der er placeret i det tidligere omtalte gangareal under restaurant og selskabslokaler. Trappetribunen giver adgang fra foyerarealet til boldbanen.

Boldbanen ligger i niveauet under stueetagen. På grund af boldbanens lave niveau er der modsat tribunen en betonnæg med vogngrønt værn. Boldbanens gulv er lys parket. Det formodes, at det originale ligger under det nuværende gulv. De øvrige gulvarealer er belagt med de smukke, kvadratiske, støbte betonfliser.

Gangarealet modsat tribunen.

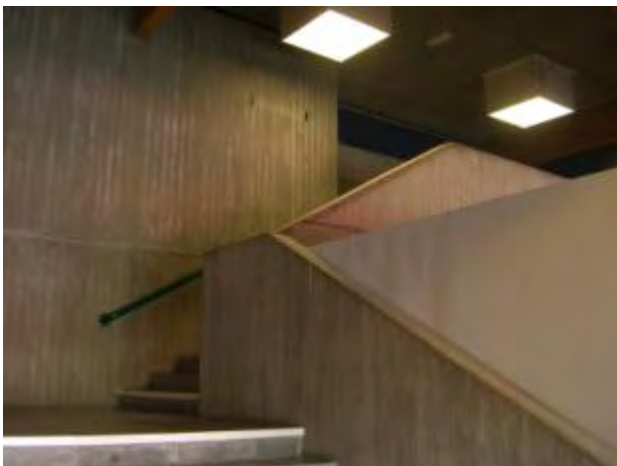

Tribunen, set fra gangarealet mod mellembygningen.

Vue over boldbanen. Læg mærke til installationen i loftet. Den enkelte og elegante balkon i boldhallen.

Hallens bærende konstruktion består af fritstående limtræsrammer med frit spænd, der hviler på gangarealerne på hver side af boldbanen. Væggene er i in-situ-støbt beton, og mod hallens vestlige side er den elegante udkragede balkon. Loftet består af grå fiberbetonplader, og udluftningssystemets rørføring er også i den karakteristiske vogngrønne kulør. Fra gangarealet ud mod J. Hagemann-Petersensvej er der adgang til mellembygningen. I dag er der placeret et klodset kølerum i mellembygningen. Mellembygningens gulv er i de elegante, kvadratiske fliser, der også ses på gangarealet under restauranten. Trappen i mellembygningen er in-situ-støbt, og håndlisten her er også i den vogngrønne farve.

Mellembygningen mod den ældre hal.

Kølerummet placeret i mellembygningen.

Adgangen til svømmehallens omklædningsrum sker via ankomstarealet. Herfra er der adgang til et gangareal, hvorfra der er videre adgang til dame- og herreomklædning. Desuden er der forbindelse til de tidligere omtalte personale- og opbevaringsfaciliteter.

Badeafdelingen. Læg mærke til brusernes forsyningsrør.

Omklådningsafdelingen med skabe.

Læg mærke til farveskiftet i gulvet.

Overgang fra omklædnings- til badeafsnit.

Omklådningsrummene er opdelt i en garderobeafdeling og en badeafdeling. Gulvet er belagt med rektangulære, okkerfarvede klinker i garderoben og cremefarvede i badeafdelingen, mens væggene har hvide, rektangulære klinker i et mindre format og opsat i et andet forbandt. Bruserne er opsat på traditionelt svømmehalsmanér med flere brusere koblet på samme langsgående forsyningsrør. Baderummet er ikke opdelt i mindre enheder. Fra omklædningsrummene er der adgang til selve svømmehallen.

Svømmehallen har tre bassiner, et svømmebassin, et udspringsbassin og et børnebassin. Svømmebassinet ligger tættest på omklædningsafsnittet. Bassinet strækker sig i hele svømmehallens bredde. Vandoverfladen er i niveau med gulvet i svømmehallen. Mod nord og syd er der en høj kant. På den nordlige kant er der placeret en række startskamler.

Siddetribune i svømmehallen.

Adgang til omklædningsrummene med hvid staffering.

Mod vest ligger udspringsbassinet og børnebassinet. Udspringsbassinet er kvadratisk og med 4 vipper. 2 enmeters, 1 tremeters og 1 femmeters. Alle vipperne er placeret på to betonsøjler, en midt under vippen og en bagved. Stigerne er monterede på den bagerste søjle. Vandoverfladen er i niveau med gulvet på 2 sider. Mod øst og vest er der kanter, der skyder sig op fra gulvet, mæge til svømmebassinets syd- og nordkanter. Børnebassinet ligger i svømmehallens nordvestlige hjørne. Også her er vandet i niveau med gulvet. Bassinet er forsynet med to høje kanter, som er placeret på syd- og nordsiden. Mod vest oplyses svømmehallen af det store glasparti, der danner væggen mod voldanlægget. I hallens østre side er der en lille trappetribune, hvorfra man kan se på svømmebassinet. Gulvet er belagt med samme cremefarvede, rektangulære klinker, som i omklædningsrummene. Taget bæres af fritstående limtræsrammer, og mellem dem ses, som i resten af huset, grå fiberbetonplader. Svømmehallens loft er nedsænket over børnebassinet. På den måde opstår der et mindre og intimt rum inde i selve svømmehallen. Samtidigt bevirker nedsænkningen af loftet, at bygningen udefra får den forfinede profil, der fremhæver terrænfaldet fra Højbyen og ned til J. Hagemann-Petersens Allé.

Svømmebassinet.

Svømmebassinet.

Svømmebassinet og udspringsbassinet.

Startskamlerne ved svømmebassinet.

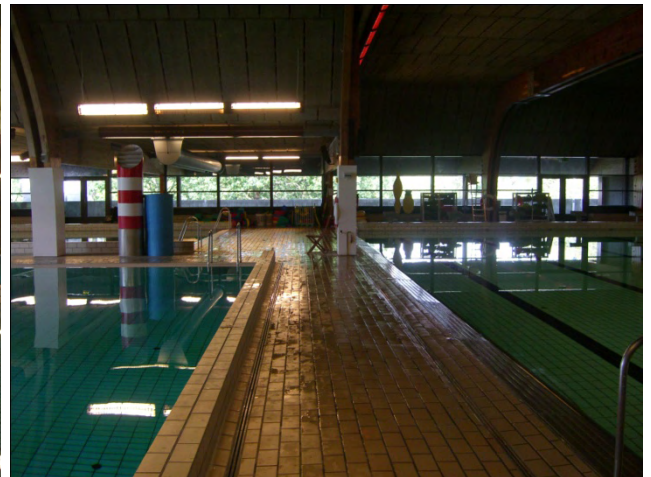
Svømmehallens loft er højest over udspringsbassinet.

Vipperne ved udspringsbassinet.

Svømmehallens loft er lavest over børnebassinet.

Gang mellem udspringsbassinet og svømmebassinet.

I bygningens nederste etage er der en række store teknikrum, der huser al vandteknikken til svømmehallen. Der er ligeledes omklædningsrum, der betjener boldbanens brugere, hvorfra der er let adgang til boldbanen. Der er adgang til både teknikrum og omklædningsrummene fra et gangareal med samme fine, arkitektoniske kvaliteter som de tidligere beskrevne gangarealer. På etagen findes også to skydebaner og et klublokale, der benyttes af den lokale skydeklub.

Trappe til bygningens underste etage, fra ankomstarealet.

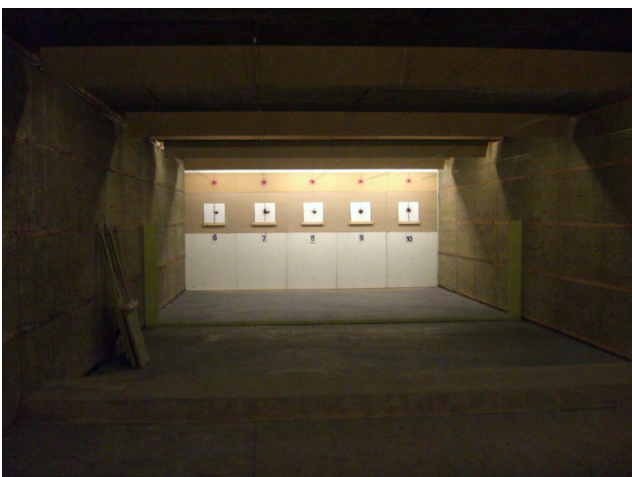
Vandteknikken ligger i store rum under svømmehallen.

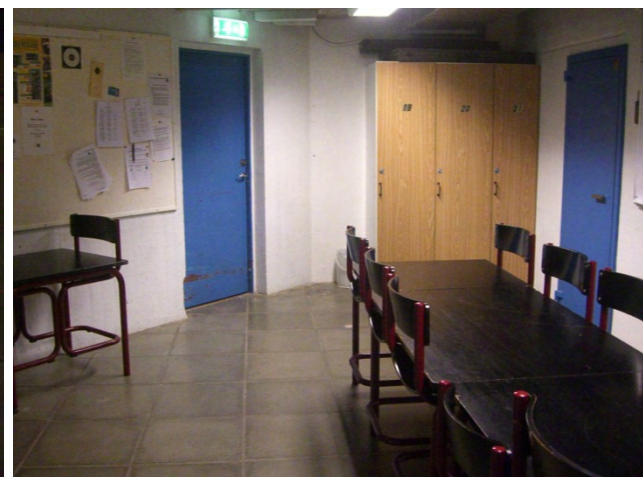
Boldbanen set fra adgangen til omklædningsrummene.

Omkleedningsrum til boldbanens brugere.

Skydebane.

Skydeklubbens lokale.

Vedligeholdelsestilstand:

Bygningens vedligeholdelsestilstand er udmærket.

Planforhold:

Der er ingen lokalplan, som inkluderer Kalundborg Hallerne. Men resten af Højbyen er omfattet af Lokalplan 47A for et område af den gamle bykerne. I denne står der, at:

”Det gælder for den ældre bebyggelse inden for lokalplanområdet, at bygningerne alle er opført i skel mod og oftest bygget helt sammen gavl mod gavl. Herved bliver gaden til et fælles uderum – og dette karaktertræk er det meget vigtigt at fastholde inden for området.”

Kommuneatlas:

Der er ikke udarbejdet et kommuneatlas for Kalundborg Kommune.

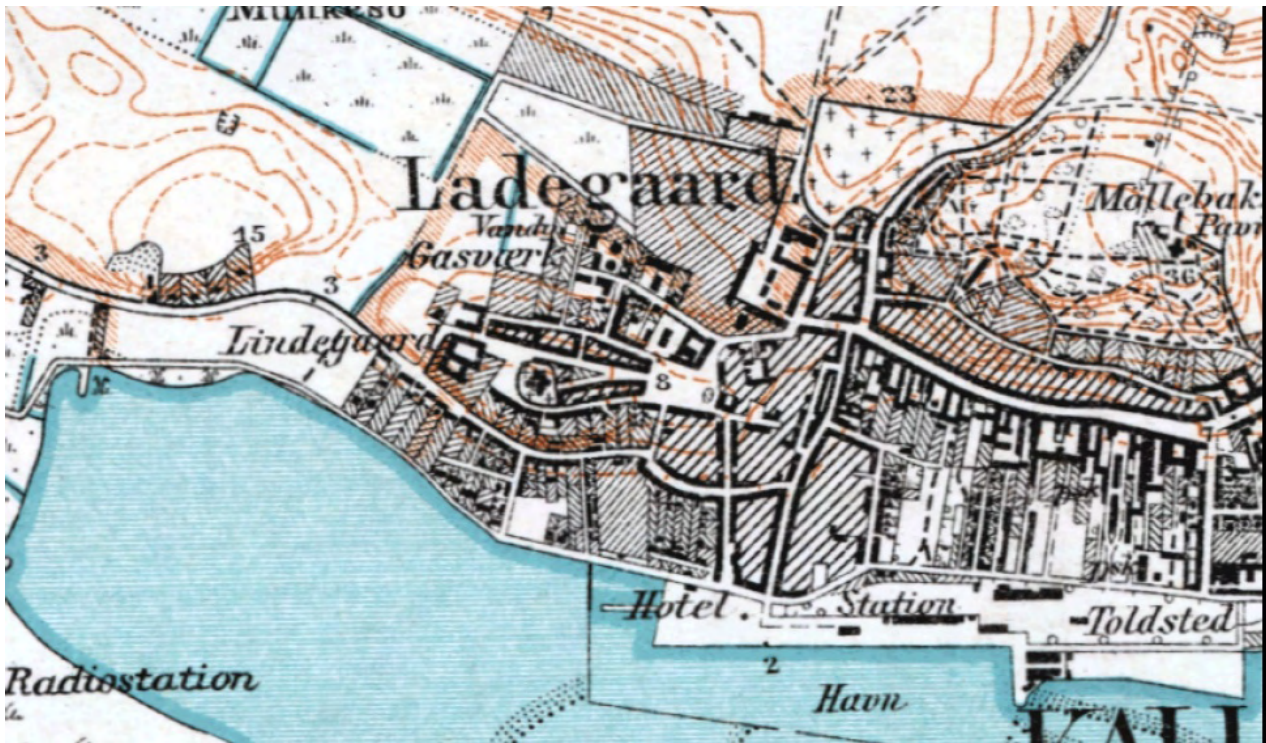
Omgivelser:

Kalundborg by er opstået ved en sammensmeltning af to bysamfund: Højbyen og Kordil. Kordil ligger længst mod øst, og var oprindeligt handelsbyen. Kordil var centreret omkring det, der i dag hedder Kordilgade (gågaden), og alle byens matrikler gik fra gaden ned til havnen. På denne måde kunne de handlende transportere varer direkte fra skibene og ind i deres gårde. Dette spor kan aflæses i de høje målebordsblade, men er efterfølgende blevet mindre tydeligt ved anlæggelsen af Bredgade og jernbanen. Højbyen var det åndelige centrum, hvor kirke, kloster, latinskole og slot lå. Som navnet antyder ligger byen på en bakketop, og på denne måde adskiller denne del af byen sig rent fysisk fra resten af Kalundborg.

Kalundborg Hallerne, herunder Friis & Moltkes hal, ligger på kanten af Højbyen. Hallen har facade både oppe i Højbyen og ved foden af bakken. Arkitekterne gjorde sig umage med, at bygningens profil tilpassede sig så bygningshøjderne såvel til Højbyens lave huse som til det mere moderne byggeri, der ligger ved foden af bakken, heriblandt Kalundborg Gymnasium.

Hallen er med til at underbygge Højbyens helhedspræg, som er karakteriseret ved lave huse, der omkranser den unikke, femtårnede Vor Frue Kirke.

Kort:

Kortet viser, at Munkesøgade kun havde huse på sydsiden. Kort & Matrikelstyrelsen 1900-1960.

Arkitekterne:

Under udarbejdelse.

Kilder:

Den Store Danske Encyklopædi

Arkitekturteorier siden 1945, Nils-Ole Lund, Arkitektens Forlag.

Websider

Wikipedia

<http://www.friis-moltke.dk>

Udkast til indstilling:

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur finder, at Friis & Moltkes sportshaller i Kalundborg, J. Hagemann-Petersens Allé 11, samt forplads har såvel de arkitektoniske, arkitekturhistoriske som kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en bygningsfredning.

Sportshallen er en enestående repræsentant for den danske brutalisme med in-situ-støbte betonvægge med aftegningerne af forskallingsbrædderne, fritstående og synlige, bærende konstruktioner og blotlægning af de tekniske installationer samt store glasflader, der lader lyset strømme ind i udvalgte rum.

Formål:

Formålet med fredningen er at sikre dette unikke sportsanlæg, så det fremover fremstår med samme rå styrke, forfinede tilpasning og konsekvente arkitektur som ved opførelsen. Samt at sikre, at bygningens hovedgreb, væsentlige detaljer og materialevalg bliver bevaret for fremtiden.

Arkitekturhistorie:

Bygningen er et enestående eksempel på den brutalistiske stil og er desuden en enestående repræsentant for denne stilart udført af arkitekter, der var anderkendt for denne stil. Bygningen skraver sig ind i rækken af velfærdssamfundets bygningsanlæg, hvor det moderne liv med bl.a. mulighed for fysisk udfoldelse var i fokus. I perfekt symbiose med samtidens mest moderne og ideologiske arkitektoniske strømning har Friis & Moltke skabt et bygningsværk, der er både tidstypisk, funktionelt og smukt.

Miljømæssig værdi (omgivelser):

Kalundborg Svømmehal er et godt eksempel på, hvorledes et stykke moderne arkitektur kan tilpasse sig et sårbart bymiljø. Det store volumen formidler på nænsom vis overgangen mellem den ældre bykerne og den moderne bystruktur. Bygningens placering på kanten af Højbyen og dens formidling af Højbyens lille skala mod J. Hagemann-Petersens store skala er et elegant og stærkt greb, der formår at fremhæve både Højbyen og bygningen. Friis & Moltke har forstået konteksten, og med deres bygnings placering har de skabt et veldefineret gaderum i Munkesøgade.

Kulturhistorisk værdi:

Bygningen fremstår i dag med høj grad af autenticitet. Den har modsat mange andre bygninger fra Friis & Moltkes hånd ikke gennemgået ændringer i hovedgrebet. Idéen om den lyse, fleksible og alsidige sportshal er fortsat bygningens dominerende træk. Kalundborg-Hallerne er en særligt fornemt og gennemarbejdet repræsentant for sin tids offentlige byggeri. Bygningsværket repræsenterer sin samtids store idealer om det gode liv og sundhed for alle

Arkitektonisk værdi:

Planløsningens enkelte og fleksible udformning udnytter alle kvadratmetre på fornemste vis samtidig med, at der er lys og luft omkring de enkelte bygningsdele. De rå in-situ-støbte vægge, den bugtede tagflade og det store glasparti i gavlen er alle karakteristiske elementer for stilarten og udgør et helstøbt og yderst brugbart bygningsvolumen, der fremstår i et fuldendt brutalistisk formsprog.

Bærende fredningsværdi:

De bærende fredningsværdier knytter sig for det udvendige til bygningens avancerede og formidlende profil, det store vinduesparti mod vest og den elegante opdeling af facaden mod Munkesøgade samt materialerne og deres overflade. Stafferingen omkring vinduerne i betonfacaderne må også indregnes som bærende værdi, fordi den er så typisk for bygningens stilart.

Indvendigt knytter de bærende fredningsværdier sig til åbenheden mellem de forskellige funktioner, det uhindrede vue fra 1. sal til sportsaktiviteterne, de brutalistiske kendetegn, som de blottede tekniske installationer og de synlige konstruktive elementer. Fredningsværdierne knytter sig også til materialiteten som de rå betonavægges sofistikerede reliefvirkning efter forskallingsbrædderne, de overdimensionerede håndlister med industriel bearbejning, gulvenes smukke, støbte betonfliser, lofternes fiberbetonpladers rå overflade og limtræskonstruktionens lakerede finish.

Herudover er vandspejlets placering i gulvniveau vigtig for svømmehallens arkitektoniske udtryk.

Anbefalinger:

Det anbefales, at det tilføjede kølerum i mellembygningen fjernes, når det ikke længere er brug. Desuden anbefales det, at cafeteriaboksen i foyerarealet fjernes, eller at der bliver opsat et andet og bedre æstetisk bearbejdet og arkitektonisk tilpasset element med samme funktion.